

การฟื้นฟูและการพัฒนาทำนองเพลงดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงของวงเครื่องสายสากล The Revival and Development of Lao Classical Music Through the Play of String Orchestra

ยงยุทธ เอี่ยมสะอาด*

Yongyuth Eiamsa-ard

รุจี ศรีสมบัติ**

Rujee Srisombat

มานพ วิสุทธิแพทย์**

Manop Wisuttiapat

Received : March 13, 2020

Revised : February 18, 2021

Accepted : March 24, 2021

บทคัดย่อ

ดนตรีลาวเดิมเป็นดนตรีในราชสำนักลาวในอดีต ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตามกรอบแนวคิดการปกครอง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย วงดนตรีลาวเดิมประกอบด้วยวงดนตรี 2 ประเภท ได้แก่ วงปี่พาทย์ วงมโหรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำทำนองเพลงลาวเดิม จากจำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลงโอลาว และเพลงปลาทอง ที่ในสภาพ ปัจจุบันไม่มีการบรรเลงกันแล้ว นำกลับมาฟื้นฟู และพัฒนา ทำนองเพลงลาวเดิม มีการประชุมสัมมนาโดยครู เพลงปัจจุบัน ได้แก่ อาจารย์บุญเที่ยง สีสักรา, อาจารย์คำแสน พิลาวง, อาจารย์บัณฑิต สนะสิต, อาจารย์แสงทอง บุชชาติ และอาจารย์ ดร.สมจิต ไสยสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ) แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนสามารถ แปรทำนองเป็นทางเพลงในเครื่องมโหรีขนาดเอก โดยอาจารย์บุญเที่ยง สีสักรา อาจารย์อาวุโสโรงเรียนดนตรี ศิลปะแห่งชาติ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถือได้ว่าเป็นครูเพลงและนักวิชาการการศึกษา คนสำคัญในปัจจุบัน อีกทั้งผลจากการแปรทำนองแล้ว ได้นำทางเพลงครูบุญเที่ยงมาบรรเลงเป็นวงดนตรีมโหรี ผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดโดยการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อการบรรเลงโดยวงเครื่องสายสากล (String Orchestra) ตามหลักทฤษฎีดนตรีสากล การเรียบเรียงการประสานเสียง และทฤษฎีทางมานุษยดุริยางควิทยา

คำสำคัญ : การฟื้นฟูและการพัฒนาทำนองดนตรีลาวเดิม / การบรรเลงของวงเครื่องสายสากล

*นักศึกษาลัทธิสุตปริญาคุณูปถัมภ์ สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Doctor of Fine and Applied Art in Ethnomusicology, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Thai and Asian Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University

ABSTRACT

Lao classical music was originally the music in the royal court of Laos in the past. Nowadays, there has been a change according to the concept of governing of the democratic republic. The Lao classical ensemble consists of 2 types of music bands: piphat and mahori. The researcher has brought the melody of the 2 Lao classical songs namely Oh Lao and Pla Thong currently no longer played back to restore and develop the original Lao melody. There was also a symposium among the current music teachers, ajarn Bunthieng Sisakda, Ajarn Khamsaen Pilavong, ajarn Bandit Sanasit, ajarn Saengthong Butchadi and Dr. Somchit Saiyasuwan (National Artist) to knowledge sharing until being able to transform the melody into music in the xylophone instrument. This was created by ajarn Bunthieng Sisakda, a senior teacher who is considered both the important music teacher and academic scholar at The National Music School of Laos. Also, the adapted melody, based on ajarn Boonthieng's work, was played in the orchestra. The researcher has developed the new arrangement for string orchestra performance according to the international music theory, harmonization and the theory of anthropology.

Keywords : Restoration and Development of Lao Classical Melody /
The Performance of International String Orchestra

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีลาวเดิม ดนตรีในราชสำนักของลาวในอดีต ปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยม ดนตรีลาวเดิมมีการเปลี่ยนแปลงตามกรอบแนวคิดระบอบการปกครอง ประชาชนชนมุงเน้นเรื่องวิถีความอยู่รอดการดำรงชีวิตประจำวัน ทำนองเพลงดนตรีลาวเดิมในปัจจุบัน ยังใช้ระบบการถ่ายทอดบทเพลงทางดนตรีแบบมุขปาฐะ คือการต่อเพลงจากครูเพลงปากต่อปาก ซึ่งปัจจุบันครูเพลงในราชสำนักยุคสมัยก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2518 (ค.ศ.1975) แทบจะเสียชีวิตเกือบหมดแล้ว ทำให้ทำนองเพลงดนตรีลาวจำนวนไม่น้อยขาดการถ่ายทอด ต่อเพลง จนเกิดการขาดหายและไม่มีการบรรเลงในบทเพลงนั้นๆได้อีกในปัจจุบัน เป็นเหตุผลให้ทำนองดนตรีลาวเดิมควรมีการฟื้นฟูเพื่อเก็บเป็นมรดกรักษาสืบเนื่องพัฒนาต่อไป ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการศึกษาดังต่อไปนี้ เพื่อรวบรวมทำนองเพลงดนตรีลาวเดิม ที่จะขาดหายนำมาศึกษา แปรทำนองเพลงในเครื่องมือต่างๆ ได้แก่ ระนาดเอก ข้องวง ซออู้ จนสามารถบรรเลงเป็นวงมโหรี และวงเครื่องสายสากล (String Orchestra)

บทเพลงในการฟื้นฟูและพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม ผู้วิจัยได้เลือกบทเพลงโอลาว และปลาทองในการดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนา โดยใช้ทำนองหลักจากหนังสือคู่มือลาวเดิม สำนัสมโหรี ของรังสี สุดทิมมา ค.ศ.1974 และแปรทำนองเป็นทางระนาดเอก ก่อนที่จะขยายการแปรทำนองเพื่อเป็นการบรรเลงรวมเป็นวงดนตรีลาวเดิม

ประเพณีทวงมโหรี ทั้งนี้สำหรับการแปรทำนองเป็นทางระนาดเอกผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนศิลปะแห่งชาติ สปป.ลาว โดยมีอาจารย์บุญเที่ยง สีสั๊กดา และอาจารย์คำแสน พิลาว ช่วยกันประชุมปรึกษาหารือ และประดิษฐ์ทำนองเพลงออกมาเป็นทางระนาดเอก

วิธีการตีระนาดเอก จากการแปรทำนองเพลง โอล้าว ทางของอาจารย์บุญเที่ยง สีสั๊กดา เป็นการตีระนาดเอกจะเป็นการตีฉาบ คือเป็นการตีเก็บ การตีไม้ระนาดในมือทั้งสองข้างลงไปกระทบระนาด 2 ลูกพร้อมกัน โดยตีลงบนลูกระนาดซึ่งมีเสียงโน้ตตัวเดียวกันแต่อยู่ห่างกันคนละระดับเสียง เช่นเสียง ซอล(ต่ำ) กับเสียง ซอล (สูง) และจากตำแหน่งของคู่เสียงดังกล่าวอยู่ห่างกันเป็นแปดลูกจึงเรียกวิธีตีแบบนี้ว่า “ตีคู่แปด” (Bunthieng, 2018, interview)

หลังจากการจัดการสัมมนากลุ่มย่อยทำนองเพลงลาวเดิม เพื่อการบรรเลงเป็นวงมโหรี ได้แก่ เครื่องดนตรีระนาดเอก แคน ซออี จเข้ ขิม โดยการควบคุมการสัมมนาและฝึกซ้อมโดยอาจารย์บุญเที่ยง สีสั๊กดา อาจารย์คำแสน พิลาว และอาจารย์บัณฑิต สะนะสิต จนสามารถประติษฐ์กลอนเพลงเป็นทำนองหลัก และสามารถบันทึกเป็นโน้ตสากล ในโปรแกรมโน้ตเพลง Sebelius 7.5

แนวคิดและการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อการพัฒนาดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงด้วยวงเครื่องสายสากล (String Orchestra) ผู้วิจัยได้เลือกที่จะพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม จากบทเพลงต้นฉบับหนังสือคู่มือเพลงลาวเดิม สำลัมมโหรี ของ รังสี สุดทิมมา ค.ศ.1974 โดยบทเพลงโอล้าว ลักษณะเพลงเป็นเพลงเถา จะมีอัตราจังหวะที่ทอนลงมา จาก 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว ลักษณะการดำเนินทำนองคล้ายวิธีการของบทเพลงทยอย จะมีลูกล่อ ลูกขัด ไกล่ล่อสับกันได้ตอบ ระหว่างเครื่องดนตรีหลัก และเครื่องดนตรีรอง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้วิธีการเรียบเรียงเสียงประสานโดยใช้เทคนิคการประพันธ์แบบแคนเทอร์พอยน์ท (Counterpoint) ทฤษฎีดนตรีสากล การเรียบเรียงการประสานเสียง และทฤษฎีทางมานุษยดุริยางควิทยา

การประพันธ์แบบแคนเทอร์พอยน์ท (Counterpoint) คือการนำแนวทำนองตั้งแต่ 2 แนวขึ้นไปไล่ล่อกัน แต่ละแนวทำนองเป็นอิสระในแนวนอน (Melody) แต่ในขณะเดียวกันก็มีเสียงประสานตามแบบแผนที่เหมาะสมในแนวตั้ง (Harmony) เป็นเทคนิคการแต่งเพลงที่เฟื่องฟูที่สุดในยุคบาโรก เป็นการเขียนทำนองสอดประสานให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมในแง่ของทำนอง จังหวะ และเสียงประสาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อฟื้นฟูทำนองและบทเพลงดนตรีลาวเดิม
2. เพื่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ทำนองดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงของวงเครื่องสายสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการฟื้นฟูและการพัฒนาทำนองดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงด้วยวงดนตรีเครื่องสายสากล ซึ่งเป็นทำนองเพลง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อฟื้นฟู และพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม ที่โรงเรียนศิลปะดนตรีแห่งชาติลาว นครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โรงเรียนดนตรีศิลปะแห่งชาติลาว ประกอบไปด้วย 5 สาขาวิชา ได้แก่ ฟื้นฟูพื้นเมืองลาวเดิม ฟื้นฟูพื้นฐานชนชาติ ชนเผ่า ดนตรีพื้นเมืองลาวเดิม ดนตรีสากล (ดนตรีคลาสสิก) และทฤษฎีสอนแพร่การฟื้นฟู และการพัฒนาทำนองเพลงดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงของวงเครื่องสายสากล โดยได้รับการร่วมมือ และสนับสนุนจากอาจารย์โรงเรียนศิลปะแห่งชาติ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยครูเพลงสาขาดนตรีพื้นเมือง และดนตรีสากล (ดนตรีคลาสสิก) ได้แก่ อาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ อาจารย์บัณฑิต สະนะสิต อาจารย์คำแสน พิลาว อาจารย์แสงทอง บุคชาติ และอาจารย์ ดร.สมจิต ไสยสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติ)

ในการสืบค้น ค้นหาชื่อบทเพลง และทำนองเพลงลาวเดิมสภาพปัจจุบัน โรงเรียนศิลปะแห่งชาติ นครหลวงเวียงจันทน์ มีการสืบทอดบทเพลงจากประมวลรายวิชาการสอน สาขาวิชาดนตรีพื้นเมือง นักเรียนเครื่องเป่าพาทย์ ทั้ง 7 ชั้นปี มีการต่อเพลงในหลักสูตรทั้งหมด 63 เพลง แต่ไม่มีเพลงทั้ง 7 เพลง ในการสืบทอดของโรงเรียนศิลปะแห่งชาติ ซึ่งตรงกับข้อมูลการสัมภาษณ์ครูเพลง ได้แก่ อาจารย์บัณฑิต สະนะสิต อาจารย์เดช เหมือนสนิท และอาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ ของรายชื่อบทเพลงหนังสือคู่มือเพลงลาวเดิม สำนัสมโหรี ของรังสี สุดทั้มา ค.ศ. 1974 จากทำนองบทเพลงทั้งหมด 64 เพลง ครูเพลงทั้ง 3 ท่าน ว่ามีทำนองเพลงลาวเดิมจำนวน 7 เพลง ได้แก่ เพลงสืบท เพลงหกบท เพลงแปดบท เพลงปลาทอง เพลงสร้อยมะยรา เพลงโ้ลาว และเพลงสุทากันแสง ที่ให้ความเห็นตรงกันว่าไม่มีการบรรเลงแล้วในสภาพการบรรเลงวงดนตรีลาวเดิมในปัจจุบัน อีกทั้งไม่มีบทเพลงเหล่านี้ในหลักสูตรการเรียนการสอนโรงเรียนศิลปะแห่งชาติ ของนักเรียนดนตรีสาขาวิชาดนตรีพื้นเมืองของทั้ง 7 ชั้นปี ที่เป็นโรงเรียนที่มีหน้าที่ในการสืบทอดและถ่ายทอด มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นโรงเรียนที่จะผลิตศิลปิน นักวิชาการทางศิลปะ นักดนตรีสายวิชาชีพ (Bunthieng, 2018, interview) ในการสืบค้น ค้นหาชื่อบทเพลง และทำนองเพลงลาวเดิมสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยได้จัดการประชุมสัมมนากลุ่มย่อย (Focus Group) โดยมีอาจารย์ผู้สอนสาขาดนตรีพื้นเมือง อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญของสาขาวิชาดนตรีพื้นเมือง ผลจากการสัมมนากลุ่มย่อยคณาจารย์ผู้มีความรู้ทางดนตรีทั้งหมด มีความคิดเป็นไปในแนวทางเดียวกันและลงความเห็นชอบได้คัดเลือก บทเพลง โ้ลาว และบทเพลงปลาทอง เพื่อการฟื้นฟู ทำนอง และบทเพลงดนตรีลาวเดิม

การฟื้นฟูทำนองเพลงลาวเดิมโดยการแปรทำนอง เพื่อการบรรเลงเป็นวงดนตรี ได้แก่ ระนาดเอก บทเพลงในการฟื้นฟูและพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม ข้าพเจ้าได้เลือกบทเพลงโ้ลาว และปลาทองในการดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนา โดยใช้ทำนองหลักจากหนังสือคู่มือลาวเดิม สำนัสมโหรี ของรังสี สุดทั้มา ค.ศ.1974 และแปรทำนองเป็นทางระนาดเอก ก่อนที่จะขยายการแปรทำนองเพื่อเป็นการบรรเลงรวมเป็นวงดนตรีลาวเดิมประเภทวงมโหรี ทั้งนี้สำหรับการแปรทำนองเป็นทางระนาดเอก ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนศิลปะแห่งชาติ สปป.ลาว โดยมีอาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ และอาจารย์คำแสน พิลาว ช่วยกันประชุมปรึกษาหารือ และประดิษฐ์ทำนองเพลงออกมาเป็นทางระนาดเอก ดังต่อไปนี้

เพลงโอลัว 3 ชั้น ท่อน1 แปรทางโดย อาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ดา

-ฟชล	-ด-ร-	-มชร	มรตล	-ช-ล	-ช-ม	-รตล	-ช-ด
------	-------	------	------	------	------	------	------

ชลตช	ลชฟม	รตรม	รมฟช	ลชฟม	รมฟช	ลชฟช	ดลลล
------	------	------	------	------	------	------	------

ดลลล	ดลลล	ดลตช	-ล-ด	มตรม	ชมรต	ชลตร	ดลตช
------	------	------	------	------	------	------	------

รมฟช	ลชฟม	รตรม	รมฟช	-มชล	-รตล	-มรต	-ชมร
------	------	------	------	------	------	------	------

● ย้อน

ลชลม	ชร--	ลชลม	ชร--	มรมด	รล--	มรมด	รล--
------	------	------	------	------	------	------	------

มชลช	มล--	ลตรม	รล--	มชลช	มล--	ดลตด	ชล--
------	------	------	------	------	------	------	------

ฟชฟร	ฟชฟร	ฟชฟร	ดรฟช	ลชฟร	ดรฟช	ลชฟช	ดลลล
------	------	------	------	------	------	------	------

ฟชฟร	ฟชฟร	ฟชฟร	ดรฟช	ลชฟร	ดรฟช	ลชฟช	ดลลล
------	------	------	------	------	------	------	------

ฟล--	ชล--	ดล--	ฟล--	ฟล--	ชล--	ฟชลช	ฟร--
------	------	------	------	------	------	------	------

ฟล--	ชล--	ดล--	ฟล--	ฟล--	ชล--	ฟชลช	ฟร--
------	------	------	------	------	------	------	------

ดรฟร	ดล--	ชลตร	มฟ--	ชลตร	มฟ--	ชฟมร	ดร--
------	------	------	------	------	------	------	------

ดรฟร	ดล--	ชลตร	มฟ--	ชลตร	มฟ--	ชฟมร	ดร--
------	------	------	------	------	------	------	------

ชฟมร	ดฟ--	ชฟมร	ดร--	ชฟมร	ดฟ--	ชฟมร	ดร--
------	------	------	------	------	------	------	------

ชฟมร	ดฟ--	ชฟมร	ดร--	ชฟมร	ดร--	ชฟมร	ดร--
------	------	------	------	------	------	------	------

ชฟมร	ดฟมร	ชฟมร	ดฟมร	--มร	มรมร	มรมร	มรมร
------	------	------	------	------	------	------	------

ชลชม	ชมรต	ชลทต	ทตรม	รมชล	ดลชม	ชลชม	ชมรต
------	------	------	------	------	------	------	------

ประทุน1

-ดดด	-ช-ล	ดลชม	รมชล	ดดดด	-ช-ล	ดลชม	รมชล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทางระนาดเอกเวลาบรรเลงโน้ตขอ แล้วบางลูกบางทำนองของทางขอไม่สามารถตีด้วยเครื่องดนตรี
ระนาดเอกได้ต้องทำการแปรทางก่อน อาจารย์บุญเที่ยงได้แก่ หรือคิดลูกมือเป็นทางระนาด เพลงโอลัว จะเป็น

เพลงที่มีลูกล้อลูกชดอยู่มาก เป็นเพลงกึ่งเพลงทยอย ต้องใช้เครื่องดนตรี 2 เครื่องในการบรรเลงดนตรีเพื่อให้ได้ยินเสียงลูกล้อลูกชด (Bandit, 2018, interview)

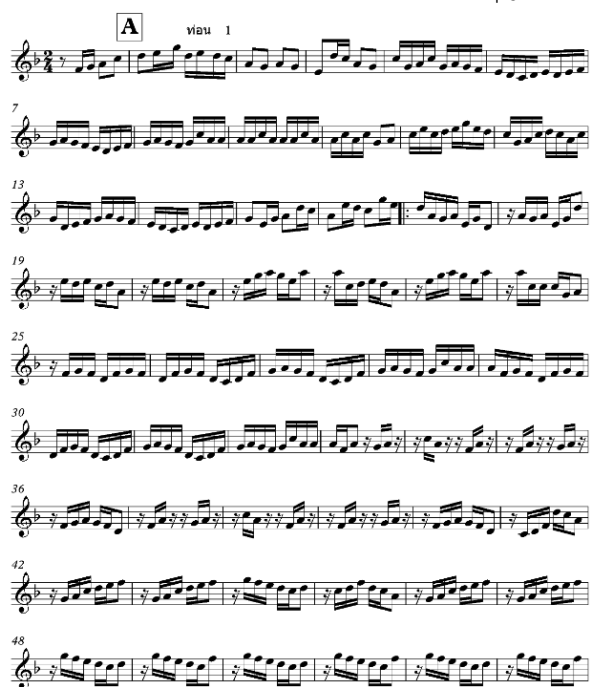
ตัวอย่าง ลูกล้อ ลูกชด

ลด--	ลร--	ลด--	ชล--	รม--	ดร--	ลด--	ชล--
ลด--	ลร--	ลด--	ชล--	รม--	ดร--	ลด--	ชล--

การบันทึกทำนองเพลงดนตรีลาวเดิมที่ฟื้นฟู เป็นโน้ตดนตรีสากล

หลังจากการจัดการสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อฟื้นฟูทำนองเพลงลาวเดิม เพื่อการบรรเลงเป็นวงมโหรี ได้แก่ เครื่องดนตรี ระนาดเอก แคน ซออี จเข้ ขิม โดยการควบคุมการสัมมนาและฝึกซ้อมโดยอาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ อาจารย์คำแสน พิลาว และอาจารย์บัณฑิต สนะสิต จนสามารถประดิษฐ์กลอนเพลงเป็นทำนองหลัก และสามารถบันทึกเป็นโน้ตสากล ในโปรแกรมโน้ตเพลง Sebelius 7.5 ได้ดังต่อไปนี้

การบันทึกโน้ตสากล บทเพลงโอลาว ทางทำนองหลัก โดย อาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงเสียงประสานเพื่อการพัฒนาทำนองดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงด้วยวงดนตรีเครื่องสายสากล (String Orchestra) แนวคิดและการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อการพัฒนาดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงด้วยวงเครื่องสายสากล (String Orchestra) ผู้วิจัยได้เลือกที่จะพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม จากบทเพลงต้นฉบับหนังสือคู่มือเพลงลาวเดิม สำลั้มโหรี ของ รังสี สุดทิมมา ค.ศ. 1974 โดยบทเพลงโอลาว

ลักษณะเพลงเป็นเพลงเถา จะมีอัตราจังหวะที่ทอนลงมา จาก 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว ลักษณะการดำเนินทำนองคล้ายวิธีการของบทเพลงทยอย จะมีลูกล่อ ลูกขัด ไล่ล่อสับกันได้ตอบ ระหว่งเครื่องดนตรีหลัก และเครื่องดนตรีรอง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้วิธีการเรียบเรียงเสียงประสานโดยใช้เทคนิคการประพันธ์แบบแคนเทอร์พอยน์ท (Counterpoint)

การประพันธ์แบบแคนเทอร์พอยน์ท (Counterpoint) คือการนำแนวทำนองตั้งแต่ 2 แนวขึ้นไปไล่ล่อกัน แต่ละแนวทำนองเป็นอิสระในแนวนอน (Melody) แต่ในขณะเดียวกันก็มีเสียงประสานตามแบบแผนที่เหมาะสมในแนวตั้ง (Harmony) เป็นเทคนิคการแต่งเพลงที่เฟื่องฟูที่สุดในยุคบาโรก เป็นการเขียนทำนองสอดประสานให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมในแง่ของทำนอง จังหวะ และเสียงประสาน (Natchar, 2007, p.255)

Moderato ♩ = 84

Violin I

Violin II

Viola

Violoncello

Double Bass

จากภาพจะเห็นได้ว่า แนวทำนองที่ 1 ดำเนินตามแนวนอนอย่างอิสระมาก่อน จำนวน 6 ห้องเพลงแล้วถึงจะมีแนวทำนองที่ 2 ได้แก่เครื่องดนตรี วิโอล่า ไล่ล่อตามมาในห้องเพลงที่ 7 เป็นต้นไป เพื่อให้เกิดการไล่ล่อกันระหว่างทำนองเพลง และการประสานเสียงกันในทำนองเพลงด้วยเช่นกัน หลังจากนั้นในห้องเพลงที่ 12 ก็มีแนวไวโอลิน 2 บรรเลงตามมาอีกในห้องเพลงที่ 12 ซึ่งเป็นการไล่ล่อกันของแนวที่ 3 และมีการประสานเสียงในแนวตั้ง (Harmony) ด้วยเช่นกัน

Violin I

Violin II

Viola

Violoncello

Double Bass

แล้วในที่สุดทำนองที่ 4 โดยเครื่องดนตรี เชลโล่และดับเบิลเบส ก็สอดประสานเข้าในท้องเพลง 15 ซึ่งเป็นการไล่ล่องทำนองเพลงครบทั้ง 4 แนวดนตรี ไวโอลิน 1, ไวโอลิน 2, วิโอล่า และเชลโล่ ดับเบิลเบส ตามแนวหลักการประสานเสียงแบบการประพันธ์แบบเคาน์เตอร์พอยน์ท (Counterpoint) เป็นการสอดประสานทำนองและประสานเสียงทั้งในอน (Melody) และแนวดิ่ง (Harmony) ในเวลาไล่เรียงกัน

การเรียบเรียงเสียงประสานยังคงลักษณะเด่นทางดนตรีคือการบรรเลงทำนองแบบลูกล่อ ลูกขัด โดยเริ่มจากแนว ไวโอลิน 1 ที่จะบรรเลงเพลงลูกล่อ และตามด้วยแนว ไวโอลิน 2 ก็บรรเลงลูกขัดตามมา และแนว วิโอล่า ก็บรรเลงลูกล่อขึ้นอีกครั้ง เพื่อที่จะให้ แนวไวโอลิน 1 เป็นลูกขัด โดยแนวเครื่องดนตรีทั้ง 4 กลุ่มเครื่องดนตรีสามารถบรรเลงวรรคเพลง ประโยคเพลง จังหวะ การนำ การตาม การถาม การตอบ ของทำนองเนื้อเพลง เพราะลูกล่อ ลูกขัด เป็นเพลงที่ต้องบรรเลงเป็นพวกหน้า พวกหลัง กลุ่มหรือเครื่องดนตรีที่บรรเลงเป็นพวกหน้าเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีหน้าที่บรรเลงนำ ตามอัตลักษณ์ดั้งเดิมของแบบเพลงต้นฉบับ

ซึ่งการบรรเลงแบบลูกล่อ ลูกขัด นั้นก็เป็นเทคนิคการบรรเลงคล้ายคลึง ของดนตรีคลาสสิกที่เรียกว่า ราวน์ (Round) ก็คือเพลงทำนองวน เพลงที่ประกอบด้วยทำนองอย่างน้อย 2 แนว ไล่เลียนทำนองเดียวกัน แต่ต่างเวลาหรือจังหวะ และเล่นไล่กันไปมาได้อย่างต่อเนื่อง หรือวนทำนองเดิมกลับมาเริ่มต้นใหม่ได้อีก

ลักษณะการเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อการบรรเลง โดยวงเครื่องสายสากล ยังคงลักษณะความเป็นบทเพลงประเภทเพลงเถา หมายถึงบทเพลงเดียวกันแต่มีอัตราจังหวะและความยาวของทำนองแตกต่างกันลงมาได้แก่อัตราจังหวะสาม ชั้น สองชั้น และชั้นเดียว และการแปรทำนองหลักจากเนื้อร้องเดียวกัน ในที่นี้ก็คือทำนองหลักจากโน้ตหลักทางเพลงของรังสี สุตทิมมา ผู้วิจัยยังคงลักษณะการทอนอัตราจังหวะแบบดั้งเดิมเพลงเถา ดังนี้ ห้องเพลงที่ 1-300 เป็นทำนองเพลงสามชั้น

ทำนองในท้องเพลงที่ 301-350 เป็นทำนองเพลงสองชั้น โดยเรียกว่าท่อน B และท่อนลงมาเหลือบทเพลงชั้นเดียว ในท้องเพลงที่ 351-375 โดยเรียกว่า ท่อน C โดยคงความเป็นลักษณะเพลงเถาแบบดั้งเดิมคือการท่อนอัตราจังหวะ และความยาวของทำนองลดหลั่นกันลง จนจบการดำเนินทำนองหลัก ทำนองตามไปมาจนจบเพลงโอล้าว

การพัฒนาและสร้างสรรค์ทำนองเพลงลาวเดิม บทเพลงปลาทอง

การเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อพัฒนาดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงด้วยวงเครื่องสายสากล (String Orchestra) ผู้วิจัยได้เลือกที่จะพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม จากบทเพลงต้นฉบับหนังสือคู่มือเพลงลาวเดิม สำลับทมโหรี ของ รังสี สุดทิมมา ค.ศ.1974 โดยบทเพลง ปลาทอง ลักษณะเพลงเป็นเพลงเถา จะมีอัตราจังหวะที่ท่อนลงมา จาก 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว ลักษณะการดำเนินทำนองเป็นการบรรเลงเพื่ออวดทางดนตรีกัน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้วิธีการเรียบเรียงเสียงประสานโดยใช้เทคนิคการประพันธ์แบบแคนเทอร์พอยน์ท (Counterpoint) โดยการแบ่งท่อนบรรเลงทำนองหลัก และจับคู่แนวเพลงดนตรีเพื่อประสานเสียงระหว่างแนวดนตรี ทำนองหลัก เครื่องดนตรีสลับกันบรรเลงเพื่อการดำเนินทำนอง

Violin I

Violin II

Viola

Violoncello

Double Bass

♩ = 50

A

p

mp

p

pizz

mp

p

เพลงปลาทองห้องเพลงที่ 1-9 เริ่มต้นดำเนินทำนองหลักโดยเครื่องดนตรีไวโอล่า ห้องเพลงที่ 1-5 แล้วต่อมาแนวไวโอลิน 1 ในห้องเพลงที่ 6-7 ก็ผลิตมาทำหน้าที่ในการดำเนินทำนองเพลงหลัก และในห้องเพลงที่ 8-10 แนวไวโอลิน 2 ก็สลับหน้าที่มาดำเนินทำนองหลักต่อจากแนวไวโอลิน 1

Vln. I

Vln. II

Vla.

Vc.

Db.

mp

mp

p

ห้องเพลงที่ 29-32 แนวไวโอลิน 1 และแนวเชลโล่ จับคู่กันเพื่อดำเนินทำนองหลัก โดยแนวไวโอลิน 2 มาสอดรับเพื่อดำเนินทำนองหลักแทนในห้องเพลงที่ 31 แนวไวโอล่า และแนวดับเบิลเบส ดำเนินทำนองเป็นโครงจังหวะ และคอร์ดีประสานเสียง

ห้องเพลงที่ 35-44 แนวไวโอลิน 1 และแนวไวโอล่า จับคู่กันเพื่อการไล่ล้อตามแนวหลักการประสานเสียงแบบการประพันธ์แบบแคนท์เทอร์พอยน์ท (Counterpoint) เป็นการสอดประสานทำนองและประสานเสียงทั้งในอน (Melody) และแนวตั้ง (Harmony) ในเวลาไล่เรียงกัน เช่น ห้องเพลงที่ 37 แนวไวโอลิน 2 จับคู่กับแนว เซลโล่ เพื่อดำเนินทำนองไล่ล้อ กับแนวไวโอลิน ที่จับคู่กับแนวไวโอล่า ในการดำเนินทำนองห้องเพลงที่ 38 และสลับไล่ล้อกันกันมา ถึงห้องเพลงที่ 44 แนวดับเบิลเบส ดำเนินทำนองเป็นโครงจังหวะ

ห้องเพลงที่ 96-104 แนวไวโอลิน 1 ดำเนินทำนองหลักขึ้นมาก่อน หลังจากนั้น แนวเซลโล่ แนวไวโอล่า แนวไวโอลิน 2 ดำเนินทำนองหลัก โดยต่อรับประโยคเพลงกันแบบสั้นๆ สลับกันทำหน้าที่ดำเนินทำนองหลักของเพลง แนวดับเบิลเบส ดำเนินทำนองเป็นโครงจังหวะ

บทเพลงขึ้นเดียว ห้องเพลงที่ 105-124 โดยทอนอัตรารังหะลงมาในโน้ตตัวดำมีค่าความเร็วที่ 55 เพื่อให้เป็นอัตรารังหะเพลงขึ้นเดียว คงความเป็นลักษณะเพลงเถาแบบดั้งเดิมคือการทอนอัตรารังหะ และความยาวของทำนองลดหลั่นกันลง และจบเพลงโดยการลงลูกหมด

ห้องเพลงที่ 125-137 ดำเนินทำนองลูกหมด บทเพลงท่อนสุดท้ายเป็นท่อนเพลงสั้นๆ มีจังหวะเร็ว เทียบเท่ากับจังหวะหน้าทับสองไม้ขึ้นเดียว หรือครึ่งขึ้น เป็นท่อนเพื่อบรรเลงต่อท้ายเพลงต่างๆ เพื่อแสดงว่า จบเพลงปลาทอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้
แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟูและพัฒนาทำนองดนตรีลาวเดิม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ
การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง การฟื้นฟูและพัฒนาทำนองเพลงดนตรีลาวเดิม ผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลจาก เอกสารตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจริง จากนั้นจึงนำ ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ กำหนดแนวทาง และขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ขั้นศึกษาข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ ข้อมูล ขั้นนำเสนอข้อมูล สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การจัดกระทำกับข้อมูล ข้อมูลจากเอกสาร และตำราวิชาการ ข้อมูลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์
อุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ณ นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ข้าพเจ้าได้สัมภาษณ์ครูเพลงดนตรีลาวเดิม ในสภาพปัจจุบันของการบรรเลงทำนองดนตรีลาวเดิม โดยการอ้างอิง รายชื่อบทเพลงจากหนังสือคู่มือเพลงลาวเดิม ลำดับมโนห์รา ของ รังสี สุตทัตมา ค.ศ.1974 โดยสัมภาษณ์ครูเพลง ดนตรีลาวเดิม ได้แก่ อาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ อาจารย์โรงเรียนศิลปะแห่งชาติ เครื่องดนตรีถนัดระนาดเอก อาจารย์บัณฑิต สะนะสิต อาจารย์โรงเรียนศิลปะแห่งชาติ เครื่องดนตรีถนัดขิม และอาจารย์เดช เหมือนสนิท อาจารย์สอนโรงเรียนเอกชน และเป็นช่างทำผืนระนาด เครื่องดนตรีถนัดระนาดเอก จากการสัมภาษณ์ในสภาพ การบรรเลงดนตรีทำนองดนตรีลาวเดิมในปัจจุบัน โดยอ้างอิงหนังสือคู่มือเพลงดนตรีลาวเดิม จากทำนองบทเพลง ทั้งหมด 64 เพลง ครูเพลงทั้ง 3 ท่าน ว่ามีทำนองเพลงลาวเดิม จำนวน 7 เพลง ที่ให้ความเห็นตรงกันว่าไม่มีการ บรรเลงแล้วในสภาพการบรรเลงวงดนตรีลาวเดิมในปัจจุบัน อีกทั้งไม่มีครูเพลงท่านใดที่จะต่อเพลงลาวเดิม ทั้ง 7 เพลงให้กับลูกศิษย์กันอีกแล้ว

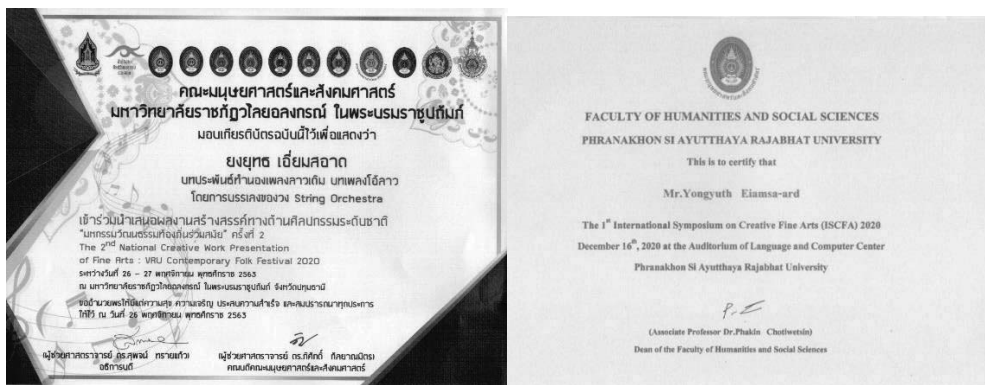
บทเพลงในการฟื้นฟูและพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม ข้าพเจ้าได้เลือกบทเพลงโอล์ลา และปลาทองในการดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนา โดยใช้ทำนองหลักจากหนังสือคู่มือลาวเดิม ลำดับมโหรี ของรังสี สุดท้าวมา ค.ศ.1974 และแปรทำนองเป็นทางระนาดเอก ก่อนที่จะขยายการแปรทำนองเพื่อเป็นการบรรเลงรวมเป็นวงดนตรีลาวเดิม ประเภทมโหรี ทั้งนี้สำหรับการแปรทำนองเป็นทางระนาดเอกข้าพเจ้าได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนศิลปะแห่งชาติ สปป.ลาว โดยมีอาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ และอาจารย์คำแสน พิลาว ช่วยกันประชุมปรึกษาหารือ และประดิษฐ์ทำนองเพลงออกมาเป็นทางระนาดเอก และพัฒนาต่อยอดจากการฝึกซ้อมเพื่อการบรรเลงเป็นวงดนตรีมโหรีลาวเดิมได้

หลังจากการจัดการสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อฟื้นฟูทำนองเพลงลาวเดิม เพื่อการบรรเลงเป็นวงมโหรี ได้แก่ เครื่องดนตรี ระนาดเอก แคน ซออี จ๊ะ ซิม โดยการควบคุมการสัมมนาและฝึกซ้อมโดยอาจารย์บุญเที่ยง สีศักดิ์ อาจารย์คำแสน พิลาว และอาจารย์บัณฑิต สะนะลิต จนสามารถประดิษฐ์กลอนเพลงเป็นทำนองหลัก และสามารถบันทึกเป็นโน้ตสากล ในโปรแกรมโน้ตเพลง Sebelius 7.5

การเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อพัฒนาดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงด้วยวงเครื่องสายสากล (String Orchestra) ผู้วิจัยได้เลือกที่จะพัฒนาทำนองเพลงลาวเดิม จากบทเพลงต้นฉบับหนังสือคู่มือเพลงลาวเดิม ลำดับมโหรี ของ รังสี สุดท้าวมา ค.ศ.1974 โดยบทเพลงโอล์ลา ลักษณะเพลงเป็นเพลงเถา จะมีอัตราจังหวะที่ทอนลงมา จาก 3 ชั้น 2 ชั้น และชั้นเดียว ลักษณะการดำเนินทำนองคล้ายวิธีการของบทเพลงทยอย จะมีลูกล่อ ลูกขัด ไล่ล่อสับกันโต้ตอบ ระหว่างเครื่องดนตรีหลัก และเครื่องดนตรีรอง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะใช้วิธีการเรียบเรียงเสียงประสานโดยใช้เทคนิคการประพันธ์แบบแคน์เทอร์พอยน์ท (Counterpoint)

การประพันธ์แบบแคน์เทอร์พอยน์ท (Counterpoint) คือการนำแนวทำนองตั้งแต่ 2 แนวขึ้นไปไล่ล่อกัน แต่ละแนวทำนองเป็นอิสระในแนวนอน (Melody) แต่ในขณะเดียวกันก็มีเสียงประสานตามแบบแผนที่เหมาะสมในแนวตั้ง (Harmony) เป็นเทคนิคการแต่งเพลงที่เฟื่องฟูที่สุดในยุคบาโรก เป็นการเขียนทำนองสอดประสานให้เกิดความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมในแง่ของทำนอง จังหวะ และเสียงประสาน

จัดการแสดงดนตรีเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาทำนองดนตรีลาวเดิม โดยการบรรเลงของวงดนตรีลาวเดิม และวงดนตรีเครื่องสายสากล (String Orchestra) ณ หอประชุมใหญ่โรงเรียน โรงเรียนศิลปะดนตรีแห่งชาติ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นครหลวงเวียงจันทน์

ได้มีการเผยแพร่บทเพลงทำนองดนตรีลาวเดิม บทเพลงโถ้วลาว สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากล (String Orchrstra) ในงานเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมระดับชาติ “มหกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมสมัย” ครั้งที่ 2 (The 2nd National Creative Work Presentation of Fine Arts VRU Contemporary Folk Festival 2020) วันที่ 26 -27 พฤศจิกายน 2563 ณ ลานวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี ผ่านการประเมินจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินผลงานสร้างสรรค์ทางด้านดุริยางคศิลป์

ได้มีการเผยแพร่บทเพลงทำนองดนตรีลาวเดิม บทเพลงปลาทอง สำหรับวงดนตรีเครื่องสายสากล (String Orchrstra) ในงานเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 (The International Symposium on Creative Fine Art) วันที่ 16 ธันวาคม 2563 ณ ห้องประชุมใหญ่ อาคาร 100 ปี ศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอยุธยา ผ่านการประเมินจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานสร้างสรรค์ทางด้านดุริยางคศิลป์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จัดการฟื้นฟูและพัฒนาทำนองดนตรีลาวเดิม จากหนังสือเพลงลาวเดิม สรรบมโหรี ของรังสี สุดท้อม มา ที่เหลืออีก 5 เพลง
2. จัดการพัฒนาโครงการการแสดงร่วมกันระหว่างวงดนตรีมโหรีลาวเดิม ร่วมกับวงเครื่องสายสากล (String Orchestra) ในบทเพลงลาวเดิมทั้ง 7 เพลง ของหนังสือเพลงลาวเดิม สรรบมโหรี ของรังสี สุดท้อมมา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบดนตรีลาวเดิมหลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาสัก
2. ศึกษาเปรียบเทียบดนตรีราชสำนักระหว่าง ลาว กัมพูชา และไทย

References

- Sanasit, B. (2018, July 15). **Teacher at the National Music of Laos**. Interview.
- Sisakda, B. (2018, July 15). **Teacher at the National Music of Laos**. Interview.
- Socatiyanurak, N. (2007). **Four-part writing**. Bangkok : Chulalongkorn University.